

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Approach of Development on Cultural Tourism Potentiality in area of Phranokornsri - ayathaya District, Phranakornsri - ayuthaya Province

พลวัฒน์ ชุ่มสุข

Pholwat Choomsook

อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lecturer of the Department of Economics, Faculty of Social Sciences,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: pholwat.cho@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม และเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและสรุปผลเชิงพรรณนา ผลการศึกษามีดังนี้

1. การไม่รักษาความสะอาด เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาภายในวัดส่วนใหญ่ไม่ช่วยกันรักษาความสะอาด แม้มีการจัดสถานที่สำหรับทิ้งขยะไว้ตามจุดต่างๆ แต่ก็ยังมีปัญหา นอกจากนี้ ยังมีปัญหาหลักเล็กน้อย ทำให้นักท่องเที่ยวไม่อยากมาเที่ยวภายในวัด 2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดที่มีศิลปวัฒนธรรม เป็นวัดทางพระพุทธศาสนา ที่เสริมสร้างให้ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม และสร้างภูมิปัญญาให้กับผู้ที่มาท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศได้เห็นวัฒนธรรม ซึ่งสร้างความภาคภูมิใจให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ได้มาเห็นสิ่งสวยงามอันเป็นวัฒนธรรมของชาติไทย และยังสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะได้นำมูลค่าเพิ่มต่างๆ เหล่านั้นพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามยิ่งขึ้นไป 3. การท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมมีหลายวัดในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยาที่จัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดใหญ่ชัยมงคล วัดกษัตริยาธิราชวรวิหาร วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดราชบูรณะ วัดเชิงท่า วัดแม่นางปลื้ม วัดไชยวัฒนาราม และวัดมหาธาตุ เป็นต้น ในแต่ละวัดยังเป็นศาสนสถานที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและมีค่าควรศึกษาในเชิงวัฒนธรรม

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ, การท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรม, พระนครศรีอยุธยา

Abstract

The research study consisted of objectives: 1) to study current conditions and problems of temples being cultural tourism sites in Ayutthaya District, Ayutthaya Province. 2) to increase the value of cultural temples tourism in Ayutthaya District, Ayutthaya Province. 3) to study guideline for the development of potential in cultural temples tourism in Ayutthaya District, Ayutthaya Province; It was conducted by quantitative research using questionnaires and qualitative by using in-depth interviews with the key informants: abbots of the temples being cultural tourism attraction, traders and related people, and analyze data by using the software package and summarizing descriptive explanation. The findings revealed that:

As for guideline for the development of potential in cultural temples tourism in Ayutthaya District, Ayutthaya Province, it has been found that there are many temples providing cultural tourism, such as Wat Phanan Choeng, Wat Yai Chaimongkol, Wat Kasatrathirat, Wat Phra Sri Sanphet, Wat Ratchaburana, Wat Choeng Tha, Wat Mae Nang Pluem, Wat Chaiwatthanaram, and Wat Mahathat etc. In each temple, it has also been regarded as a place with long and valuable history.

As for the current conditions and problems of temples being cultural tourism sites in Ayutthaya District, Ayutthaya Province, it has been found that the main problem is cleanliness, due to tourists coming to visit temples do not maintain cleanliness; even though the temple would have a place for garbage dumping, and also a problem of theft, causing tourists to not want to visit the temple.

As for increasing the value of cultural temples tourism in Ayutthaya District, Ayutthaya Province, it has been found that tourist attractions in form of temple with arts and culture are Buddhist temples that enhance cultural knowledge and create wisdom for visitors or tourists from abroad to see the culture which creates pride for foreign tourists coming to see the beautiful things that are culture of the Thai nation, and also creating added value for temples that are cultural tourism sites will bring various added value to develop beautiful tourism.

Keywords: Potential Development, Cultural Temple Tourism, Ayutthaya

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวสูง มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทั้งในด้านของทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่สร้างความประทับใจในเรื่องของความงาม ความเป็นธรรมชาติ ตลอดจนมีแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนา อันแสดงถึงอารยธรรม ความเจริญของท้องถิ่นนั้นๆ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสังคม ซึ่งมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างภาพลักษณ์และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก ในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เหล่านี้สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2546 : 75)

การท่องเที่ยวสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมากแล้ว ยังเป็นตัวเร่งให้เกิดการพัฒนาในธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนอกจากนี้การท่องเที่ยวยังกระตุ้นให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศของแต่ละจังหวัด ซึ่งสามารถตอบสนองความสนใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตก เกาะ แก่ง ทะเล ภูเขา เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น เป็นต้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีชื่อเสียงทางด้านแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่อุดมสมบูรณ์ มีเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ รวมถึงโบราณสถาน โบราณวัตถุที่ยังคงคุณค่าไว้ให้คนรุ่นหลังได้ชื่นชมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นที่ชื่นชอบและหลงใหลของนักท่องเที่ยว เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่จะได้รับความรู้ ประสบการณ์อันทรงคุณค่า และประทับใจแล้วยังเป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและร่วมอนุรักษ์ไว้ชื่อเอกลักษณ์ความเป็นไทยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเมืองมรดกโลกและเป็นเมืองมรดกทางวัฒนธรรมที่มีเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์อีกจังหวัดและการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ในหลายประเทศทั่วโลกทำให้เกิดการนำเข้าเงินตราต่างประเทศ มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโต และเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดมลภาวะน้อยมากเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ในมูลค่าที่เท่ากัน โดยมีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้นเรื่อยๆ (Yupadee Sataphan, 2005: 19)

ปัจจุบันวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญประเภทหนึ่ง ซึ่งมีศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมและความเจริญของชาติที่สามารถย้อนกลับได้ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมรวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาทางวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งที่มาเพื่อหาความรู้และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในทางกลับกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็มีมากขึ้นด้วย เช่น ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวด้วยกันเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ไม่เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และการละเลยวัฒนธรรมอันดีงามและที่พึงประสงค์ เช่น การแต่งกาย การขึ้นปีนป่ายไปบนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือการล่อลวงไปในเขตหวงห้าม และด้านกายภาพและการจัดบริการสาธารณะต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความเจริญทางด้านพุทธศาสนาวัฒนธรรมและยังมีประวัติศาสตร์อันยาวนานซึ่งเป็นการแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรและพุทธจักร และมีจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นอันดับที่ ๗ ของประเทศ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยร้อยละ 70 และต่างชาติ

ร้อยละ 30 มีรายได้จาก การท่องเที่ยว 13,000 ล้านบาท เป็นอันดับที่ 16 ของประเทศ ระยะเวลาพักค้างคืนเฉลี่ย 2.7 วัน แสดงให้เห็นว่า รายได้จากแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาจจะมาจากนักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่าชาวต่างชาติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา: 2554) และอันดับของจำนวนและรายได้มีความแตกต่างกันมาก เป็นอดีตราชธานีของไทยมีหลักฐานของการเป็นเมืองในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ประมาณ พุทธศตวรรษที่ 16-18 โดยมีร่องรอยของที่ตั้งเมือง โบราณสถาน โบราณวัตถุ และเรื่องราวเหตุการณ์ในลักษณะตำนานพงศาวดาร ไปจนถึงหลักฐานจารึก ซึ่งถือว่าเป็นหลักฐานร่วมสมัยที่ใกล้เคียงเหตุการณ์มากที่สุด (เรื่องแสงทองสุขเจริญ, 2542, หน้า 2)

ดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจประเด็นวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นระบบเศรษฐกิจของภูมิภาคและระดับชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับพระสงฆ์ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ธุรกิจท่องเที่ยว และตัวแทนองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน เพื่อทราบถึงแนวทางการเรียนรู้ และกระบวนการสื่อสารคุณค่า การพัฒนาวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดสืบไปในอนาคต

การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นจาก นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชมวัด โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เป็นเครื่องมือเพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนและสังคมหรือการท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ เป็นต้น

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ด้วยสถิติพรรณนาโดยการแจกแจง ความถี่ ค่าร้อยละและใช้แบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อหาประเด็นร่วมหรือประเด็นหลักวิเคราะห์ข้อมูล 3 เสา ได้แก่ 1) จากการสัมภาษณ์ 2) จากเอกสาร 3) จากการสังเกต

สรุปผลการวิจัย

ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในแต่ละวันทางวัดมีความพร้อมอยู่แล้วที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวภายในบริเวณวัดเพราะแต่ละวัดมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวอยู่แล้วแต่ปัญหาของแต่ละวัดที่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปเที่ยวมีปัญหาไม่ต่างของวัด เช่น เรื่องความสะอาด เพราะนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวภายในวัดส่วนใหญ่ไม่รักษาความสะอาดแม้ทางวัดจักสถานที่ทิ้งขยะไว้ นักท่องเที่ยวบางคนก็เห็นแก่ตัวไม่นำขยะที่ตัวเองถือมาไปนำไปทิ้งที่ทางวัดจักไว้ให้และเรื่องอาชญากรรมและอาชญากรรมมีหลายรูปแบบ เช่น อาชญากรรมที่ลักเล็กขโมยน้องทำให้นักท่องเที่ยวไม่ยอมมาเที่ยวภายในวัดและบางที่ทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของมรดกของประเทศชาติอีกด้วย

การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ของสังคม ที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานกันระหว่างศิลปะ ความเชื่อ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของคนในสังคมนั้นๆ ทำให้เกิดเป็นพุทธศิลป์ ที่มีคุณค่าและสวยงามวิถีชีวิตของพระสงฆ์ ที่มีการดำรงอยู่อย่างเรียบง่าย สมถะและมีความพอเพียงกับการอยู่อาศัยภายในวัด นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ได้จากแนวทางเหล่านี้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตปัจจุบันของตน แนวทางการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนานั้น ทางวัดจะเน้นที่ความต้องการของนักท่องเที่ยวว่าต้องการอะไรอย่างไร และทางวัดมีจุดสำคัญ และจุดขายอะไรบ้าง ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ราคาสมเหตุสมผล ความสะดวกสบายของสถานที่การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว บุคลากรทางการท่องเที่ยว กระบวนการบริการ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและการจัดชุดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ราคาสมเหตุสมผล ราคาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ จำนวนเงินที่นักท่องเที่ยวต้องจ่ายสำหรับการซื้อสินค้าหรือบริการจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับการตั้งราคาขายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในประเทศไทยต้องมีการตั้งราคาสินค้าที่มีความสมเหตุสมผล ราคาที่เหมาะสม และมีความเป็นมาตรฐาน ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยวไม่ควรตั้งราคาขายสูงจนเกินไป เนื่องจากสินค้าทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีให้บริการนักท่องเที่ยวภายในวัด จะมีการหมุนเวียนมาจำหน่ายอีกในหลายรอบเพื่อนำเงินรายได้ไปทำนุบำรุงพุทธศาสนาต่อไป

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ ผู้ศึกษาได้ศึกษาวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวน 9 วัดที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างยาวนาน เช่น วัดพนัญเชิง วัดใหญ่ชัยมงคล วัดกษัตริยาธิราชวรวิหารวัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดราชบูรณะ วัดเชิงท่า วัดแม่นาง วัดไชยวัฒนาราม วัดมหาธาตุ เป็นต้น ทั้ง 9 วัด ผู้ศึกษาวิจัยได้ลงพื้นที่และได้พูดคุยและได้สัมภาษณ์ท่านเจ้าอาวาสท่านก็ได้อธิบายและให้ความรู้ในเรื่องการพัฒนาวัดและเสริมศักยภาพในการพัฒนาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมวัดและสถานที่ท่องเที่ยวภายในวัดเพราะว่าวัดต่างๆ ก็มีศักยภาพที่เชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวได้หลากหลาย

อภิปรายผลการวิจัย

ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในแต่ละวันทางวัดมีความพร้อมอยู่แล้วที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวภายในบริเวณวัดเพราะแต่ละวัดมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวอยู่แล้วแต่ปัญหาของแต่ละวัดที่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปเที่ยวมีปัญหาไม่ต่างของวัด เช่น เรื่องความสะอาด เพราะนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวภายในวัดส่วนใหญ่ไม่รักษาความสะอาดแม้ทางวัดจักสถานที่ทิ้งขยะไว้ นักท่องเที่ยวบางคนก็เห็นแก่ตัวไม่นำขยะที่ตัวเองถือมาไปนำไปทิ้งที่ทางวัดจักไว้ให้และเรื่องอาชญากรรมและอาชญากรรมมีหลายรูปแบบ เช่น อาชญากรรมที่ลักเล็กขโมยน้อย ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ยอมมาเที่ยวภายในวัดและบางที่ทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของมรดกของประเทศชาติอีกด้วย สอดคล้องกับบูฮาลิส (Buhalis, 2000) แหล่งท่องเที่ยว (Attraction) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพราะแหล่งท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวอย่างใดอย่างหนึ่งให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชม สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวแบ่งได้ 4 ประเภทได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และการให้ความบันเทิง

การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมต่างๆของสังคม ที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานกันระหว่างศิลปะ ความเชื่อ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของคนในสังคมนั้นๆ ทำให้เกิดเป็นพุทธศิลป์ ที่มีคุณค่าและสวยงามวิถีชีวิตของพระสงฆ์ ที่มี การดำรงอยู่อย่างเรียบง่าย สมถะและมีความพอเพียงกับการอยู่อาศัยภายในวัด นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ได้จากแนวทางเหล่านี้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตปัจจุบันของตน แนวทางการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนานั้น ทางวัดจะเน้นที่ความต้องการของนักท่องเที่ยวว่าต้องการอะไร อย่างไร และทางวัดมีจุดสำคัญ และจุดขายอะไรบ้าง ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ราคาสมเหตุสมผล ความสะดวกสบาย ของสถานที่ การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว บุคลากรทางการท่องเที่ยว กระบวนการบริการ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและการจัดชุดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ราคาสมเหตุสมผล ราคาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ จำนวนเงินที่นักท่องเที่ยวต้องจ่ายสำหรับการซื้อสินค้าหรือบริการจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับการตั้งราคาขายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในประเทศไทยต้องมีการตั้งราคาสินค้าที่มีความสมเหตุสมผล ราคาที่เหมาะสม และมีความเป็นมาตรฐาน ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยวไม่ควรตั้งราคาขายสูงจนเกินไป เนื่องจากสินค้าทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีให้บริการนักท่องเที่ยวภายในวัด จะมีการหมุนเวียนมาจำหน่ายอีกในหลายรอบเพื่อนำเงินรายได้ไปทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาต่อไป

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ ผู้ศึกษาได้ศึกษาวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวน ๙ วัดที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างยาวนาน เช่น วัดพนัญเชิง วัดใหญ่ชัยมงคล วัดกษัตริยาธิราชวรวิหารวัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดราชบูรณะ วัดเชิงท่า วัดแม่นางวัดไชยวัฒนารามวัดมหาธาตุ เป็นต้น ทั้ง ๙ วัดที่ผู้ศึกษาวิจัยได้ลงพื้นที่และได้พูดคุยและได้สัมภาษณ์ท่านเจ้าอาวาสท่านก็ได้อธิบายและให้ความรู้ในเรื่องการพัฒนาวัดและเสริมศักยภาพในการพัฒนาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมวัดและสถานที่ท่องเที่ยวภายในวัดเพราะว่าวัดต่างๆ ก็มีศักยภาพที่เชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวได้หลากหลาย สอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่พบว่า การวางแผน

พัฒนาการท่องเที่ยวต้องสามารถวัดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมได้ คือ การวางแผนจะต้องป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงต้องมีการทบทวนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งโครงการเล็กและโครงการใหญ่จะต้องไม่ก่อผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม จึงต้องกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสมดุลของสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสมดุลเป็นข้อจำกัดของการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการใช้สื่อของรัฐ เพื่อประชาสัมพันธ์แนวคิดและลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ โดยยกตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จจากทั้งในและต่างประเทศ มาสื่อให้เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้น

1.2) หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาวิจัยต้องให้ความสำคัญของการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรม เพื่อที่จะมุ่งเอาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของพระนครศรีอยุธยาและชุมชนที่ศึกษาวิจัย ได้เรียนรู้ประสบการณ์ ผลักดันวัฒนธรรมให้มีชีวิต มีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้มีความคิดสร้างสรรค์ประจำถิ่นสามารถเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้ตลอดทุกวัน และทุกฤดูกาลการท่องเที่ยว

1.3) ส่งเสริมให้วัดในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงด้านอัตลักษณ์ในการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมโดยเฉพาะเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศอาเซียน และยังเป็นเสน่ห์น่าดึงดูดใจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นใช้วิธีการปฏิบัติ กระบวนการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวเป็นการเฉพาะ

2.2) ควรเพิ่มกรณีศึกษาจากบริบทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในด้านอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน เป็นต้น เพื่อเพิ่มบริบทของการวิจัยให้ได้องค์ความรู้และรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่หลากหลาย

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559**. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กวี รัชชน. (2541). **การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยทางรัฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เอกสารทางวิชาการคณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2540). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและให้เกิดศักยภาพในการแข่งขันในยุคของการค้าเสรี**. กรุงเทพมหานคร: กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- กาญจนา นาคสกุล. (21 พ.ย. 2555) **ยุทธศาสตร์-ยุทธวิธี**. แหล่งที่มา: <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=206>. สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2555.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). **พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (31 ธ.ค. 2555) **มอบวุฒิบัตรแก่ผู้บริหารงานยุติธรรมระดับต้น**. แหล่งที่มา: <http://www.moj.go.th/th/cms/detail.php?id=26216>. สืบค้นเมื่อ 31 ธันวาคม 2555.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. (2542). **การวางแผนและการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉันทิช วรรณถนอม. (2552). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ดีไซด์จำกัด.
- เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ. (2542). **การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2546). **อยุธยาที่ยิ่งฟ้า**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- Buhalis, D. (2000). **Strategic uses of information technologies in the tourism industry**. Tourism Management. Essex: Pearson Education.
- Yupadee Sataphan. (2005). **Geography. Tourism Geography of Thai Tourism**. 5th Edition. Bangkok: Pisit edition.